

Octavian MÂDRUȚ

GEOGRAFIE GENERALĂ

clasa a V^a

**CAIETUL
ELEVULUI**

CORINT

UTILIZAREA CAIETULUI DE ACTIVITATE INDEPENDENTĂ

Pentru profesori

Programa școlară cuprinde următoarea referire: Sarcina principală a profesorului de geografie o reprezintă aplicarea curriculumului școlar în ansamblul său (competențe, conținuturi, activități de învățare, sugestii metodologice). În acest sens, utilizând împreună cu elevii acest **caiet de activitate independentă** profesorul va reuși să realizeze:

- aplicarea programei școlare;
- o mai mare eficiență a procesului de instruire;
- o reală individualizare a învățării de către elevi;
- o parcurgere mai echilibrată, optimă și integrală a materiei de studiu;
- o diminuare substanțială a efortului propriu;
- o trecere de la predarea „explicativă” la învățarea cu ajutorul unui suport construit;
- reducerea supraîncărcării elevilor și concentrarea procesului de instruire pe ceea ce este **esențial, fundamental** și cu adevărat **important** pentru elevi;
- o învățare predominant în clasă.

Pentru elevi

Folosind acest caiet elevii vor învăța mai bine și mai ușor o serie de lucruri interesante despre planeta noastră. Li se recomandă să utilizeze:

- explicațiile profesorului;
- manualul de geografie;
- atlasul geografic;
- observațiile asupra lucrurilor pe care le vedeți;
- cunoștințele de până acum;
- diferite surse de informare (emisiuni TV, cărți, reviste, internet etc.);
- cunoștințele părinților;
- cunoștințele geografice ale unor elevi mai mari sau ale unor colegi de clasă;
- albume cu imagini, cărți de călătorii sau cărți de geografie.

Caietul este realizat în conformitate
cu elementele programei școlare actuale (competențe, conținuturi).

CUPRINS

Introducere / 5

Capitolul I: Pământul ca planetă / 6

1. Pământul — corp cosmic / 6
2. Luna — satelit al Pământului. Forma și mișcările Pământului / 8
3. Reprezentarea suprafeței Pământului. Globul geografic și planiglobul / 11
4. Harta geografică. Reprezentarea orizontului local / 13
Test secvențial / 16

Capitolul II: Relieful Pământului / 17

1. Relieful — caracteristici generale / 17
2. Forme majore ale reliefului terestru / 19
3. Reprezentarea reliefului și fenomene deosebite (vulcani, cutremure) / 21
4. Relieful major al continentelor / 23
5. Tărmurile / 24
6. Scoarta terestră și resursele naturale / 25
7. Relieful orizontului local / 25
Test secvențial / 27

Capitolul III: Atmosfera / 29

1. Atmosfera — caracteristici generale / 29
2. Temperatura aerului și precipitațiile / 31
3. Vremea și clima orizontului local și apropiat / 33
4. Presiunea aerului și vânturile / 34
5. Zonele climatice ale globului / 34
6. Fenomene climatice deosebite / 35
Test secvențial / 35

Capitolul IV: Hidrosfera / 36

1. Hidrosfera — caracteristici generale / 36
2. Oceanele și mările / 37
3. Bazinul Mării Mediterane / 39
4. Râuri și lacuri / 40
5. Ghețarii / 41
6. Hidrografia orizontului local / 42
Test secvențial / 43
7. Sinteză (relief, climă, ape) / 44
Test (relief, climă, ape) / 45

Capitolul V: Biosfera / 47

1. Biosfera — caracteristici generale / 47
2. *Factorii care determină răspândirea viețuitoarelor* / 48
3. Domeniile de viață ale Terrei / 49
4. *Repartiția geografică a viețuitoarelor (zona caldă, temperată, rece)* / 50

Capitolul VI: Pedosfera / 52

1. Solul — caracteristici generale / 52
 2. *Răspândirea geografică a solurilor* / 53
- Test secvențial / 54

Capitolul VII: Geografia populației și a așezărilor omenești / 56

1. Geografia populației — caracteristici generale / 56
 2. *Dinamica populației* / 58
 3. Răspândirea populației pe Terra / 59
 4. Așezările umane — caracteristici generale. Așezările rurale și urbane / 60
 5. *Marile aglomerații urbane* / 62
- Test secvențial / 64

Capitolul VIII: Resursele naturale / 65

1. Resursele naturale — caracteristici generale / 65

Capitolul IX: Activitățile economice / 69

1. Agricultură — caracteristici generale / 69
 2. Industria — caracteristici generale / 70
 3. *Ramurile industriei* / 71
 4. Transporturile — caracteristici generale / 72
 5. Turismul / 73
 6. Activitățile economice în localitatea natală și în orizontul local / 74
 7. *Efectele activității umane asupra mediului* / 75
- Test secvențial / 76
8. Sinteză — geografie umană / 77
 9. Sinteză — geografie generală / 78
 10. *Harta politică a lumii* / 80
- Evaluare finală / 81

Lecțiile marcate prin litere cursive sunt opționale.
Tematica de mai sus reflectă toate componentele ultimei forme a
programului școlar.

INTRODUCERE

„De ce este nevoie să învățăm geografia?”

Geografia are o importanță deosebită pentru viața și activitatea noastră. Aproape că nu există domeniu care să nu presupună și anumite cunoștințe de geografie.

Vă rugăm să vă gândiți la cele de mai jos.

- Vreți să mergeți cu **trenul** într-un oraș din altă parte a țării. Cum procedați ca să ajungeți pe traseul cel mai bun și în cel mai scurt timp?
- Vreți să **mergeți la munte**, la peste 2000 m înălțime. Ce trebuie să știți și cum trebuie să vă îmbrăcați dacă mergeți în luna ianuarie sau în luna august?
- Cititi cartea *Ocolul Pământului în 80 de zile* de Jules Verne. Ce trebuie să știți și cum urmăriți călătoria?
- Presupunem că **doriți să mergeți în anul 2016 la olimpiadă**. Ce cunoștințe de geografie ar trebui să aveți?
- Primiți o invitație pentru a participa pe data de **29 februarie** din anul 2016 la o întâlnire într-un oraș apropiat. Este posibil? Ce faceți?
- Aveți un planiglob pe care continentele nordice (America de Nord, Europa, Asia) sunt acoperite cu întinse suprafețe de ghețari. Cum explicați acest lucru?
- În anul 2025 veți fi specialist în centrale electrice. Compania de energie electrică dintr-un stat în dezvoltare vă solicită (printr-un contract foarte avantajos) să-i **proiectați o centrală electrică** care să fie ieftină, eficientă și să nu polueze mediul înconjurător. La ce cunoștințe de geografie trebuie să apelați?
- Priviți **buletinul meteorologic** la mai multe posturi de televiziune din Europa. Ce trebuie să știți pentru a înțelege cele prezentate?
- Sunteți într-un mare **oraș**, v-ați rătăcit și doriți să ajungeți într-un anumit loc. Cum procedați?
- Vreți să **construiți** o întreprindere de prelucrare a lemnului și vi se propun mai multe posibilități de amplasare. Ce trebuie să știți pentru a decide corect?
- Primiți pe data de 5 februarie la ora 20⁰⁰ o invitație pentru a fi pe data de 6 februarie ora 8⁰⁰ la Beijing. Este posibil?
- Cititi un **prospect turistic** în care identificați următoarele cuvinte: Tahiti, Noua Caledonie, Matto Grosso, Palma de Mallorca, Hammerfest; doriți să le localizați și să aflați ceva despre fiecare. Cum procedați?

După ce parcurgeți acest caiet, realizând activitățile care vi se solicită, vă veți convinge că ceea ce ați învățat sunt **lucruri interesante, importante și utile**. De asemenea, veți reuși să realizați:

- recunoașterea termenilor geografici din diferite texte;
- înțelegerea acestor termeni și utilizarea lor în situații noi;
- descrierea și explicarea unor elemente și fenomene observate în mod direct sau indirect;
- o raportare corectă a elementelor din realitate pe diferite hărți;
- înțelegerea fenomenelor reprezentate pe hărți;
- înțelegerea caracterului complex al realității înconjurătoare.

De asemenea sperăm să manifestați un mai mare interes pentru cunoașterea realității înconjurătoare — *mediul natural cu oamenii și activitățile lor* — adică pentru *cunoașterea geografiei lumii în care trăim*.

CAPITOLUL I

PĂMÂNTUL CA PLANETĂ

(„Lumea în care trăim”)

1. PĂMÂNTUL — CORP COSMIC

a. Pământul — corp cosmic

Pământul este un corp cosmic care face parte din sistemul solar. Sistemul Solar face parte din Galaxia noastră („Calea Lactee”), care este o parte a Universului. Așadar, planeta noastră — Pământul — este o mică parte a Universului.

■ Scrieți, pe scurt, ce înțelegeți prin:

 Stele: _____

 Constelații: _____

 Calea Lactee: _____

 Galaxii: _____

 Univers: _____

 Corp cosmic: _____

Pământul are anumite caracteristici: mărime, formă, alcătuire, aspect exterior; de asemenea, realizează anumite **mișcări** (mișcarea de rotație și mișcarea de revoluție fiind cele mai importate).

Pământul este cunoscut ca planetă și sub denumirea de **Terra**.

■ Completați următorul text:

Stelele sunt _____ . O aglomerare de stele formează o _____ . Toate galaxiile alcătuiesc _____ . Galaxia noastră, în care se află Sistemul Solar, se numește _____ ; numele se justifică prin aceea că _____ .

■ Povestiti unui prieten un subiect științifico-fantastic (povestire, film, carte) în care este vorba de planete, stele, constelații, galaxii.

b. Poziția Pământului în Sistemul Solar

■ Ce este **Sistemul Solar**? _____

■ Ce înțelegeți prin:

 Planete: _____

 Sateliți: _____

 Comete: _____

 Meteoriti: _____

■ Descrieți, pe scurt, **Soarele**: _____

■ Scrieți numele planetelor în ordinea depărtării față de Soare:

 _____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____

■ Scrieți numele planetelor în ordinea apropierii de Terra:

 _____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____
 _____

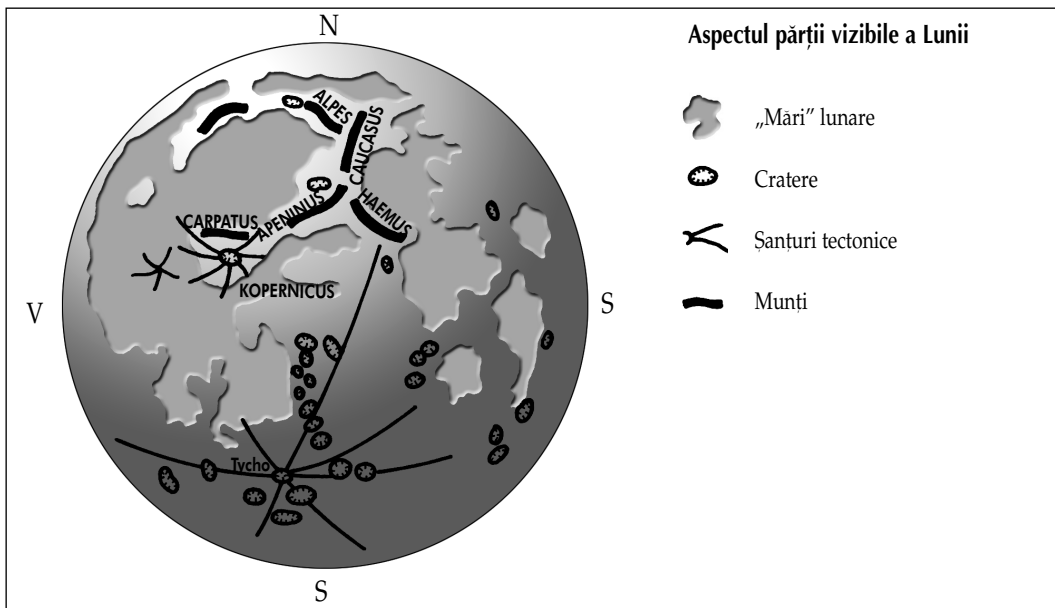
■ Ce știți despre sateliții planetelor?

■ Descrieți pe scurt, oral, planetele mai cunoscute.

2. LUNA — SATELIT AL PĂMÂNTULUI. FORMA ȘI MIȘCĂRILE PĂMÂNTULUI

a. Luna — satelit al Pământului

Privind Luna — satelitul natural al Pământului — observăm că are pe suprafața sa anumite porțiuni mai luminoase, altele mai întunecoase (denumite „mări lunare”), anumite linii și forme; acestea alcătuiesc **relieful Lunii**; Luna nu are atmosferă și nu are apă.

Luna este vizibilă, în întregul ei, doar într-un anumit moment denumit „Lună plină”. Celelalte momente, când se văd anumite părți ale Lunii (de formă semicirculară, denumită „semilună”), se numesc **fazele Lunii**.

■ Caracterizați pe scurt **Luna**: _____

b. Forma Pământului

Pământul are o formă aproape sferică. Este puțin turtit la cei doi poli și are suprafața neuniformă. Dacă facem abstracție de acestea, forma sa se apropie foarte mult de aceea a unei **sfere**.

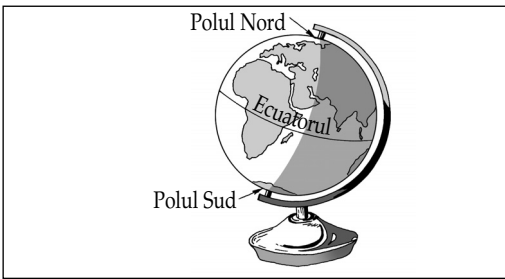
■ Precizați, pe scurt:

A. Ce formă are Pământul? _____

B. Cum se poate demonstra aceasta? _____

Pentru a reda forma sferică a Pământului și anumite elemente ale dimensiunilor sale se folosește o reprezentare a acestuia denumită **globul geografic**.

Pe această reprezentare sunt figurate următoarele elemente:

- **cei doi poli**, care arată că Pământul are o poziție înclinată în spațiu;
- linia egal depărtată de cei doi poli, denumită **ecuator**.

Linia imaginară care unește cei doi poli și trece prin centrul Pământului se numește **axa Pământului** (aceasta nu este reprezentată pe glob).

c. Dimensiunile Pământului

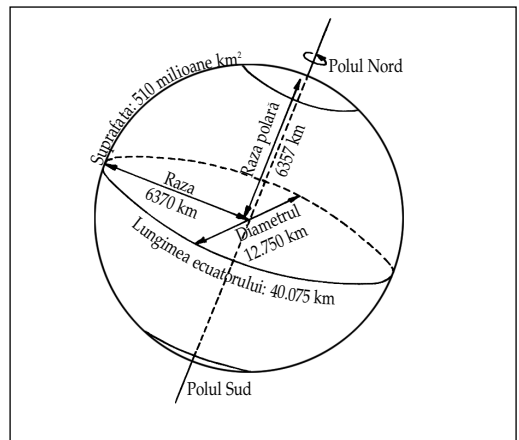
Pământul este mai mare decât Luna, asemănător ca mărime cu unele planete (Marte, Venus), mai mic decât altele (Jupiter, Saturn) și foarte mic față de dimensiunile Soarelui.

Școala, strada și localitatea noastră sunt mici față de întinderea țării, aceasta este mică față de întinderea continentului nostru, iar acesta este de asemenea destul de mic în comparație cu întreaga planetă.

Între dimensiunile reduse ale localității noastre și dimensiunile foarte mari ale Sistemului Solar se află situate, ca mărime, dimensiunile planetei noastre.

■ Urmăriți desenul alăturat și notați:

- ✎ Lungimea ecuatorului: _____
- ✎ Raza polară: _____
- ✎ Raza la ecuator: _____
- ✎ Diametrul: _____

 Suprafața: _____

■ Calculați diferența dintre lungimea celor două raze: _____

■ Ce arată această diferență? _____

d. Mișcările Pământului și consecințele lor geografice

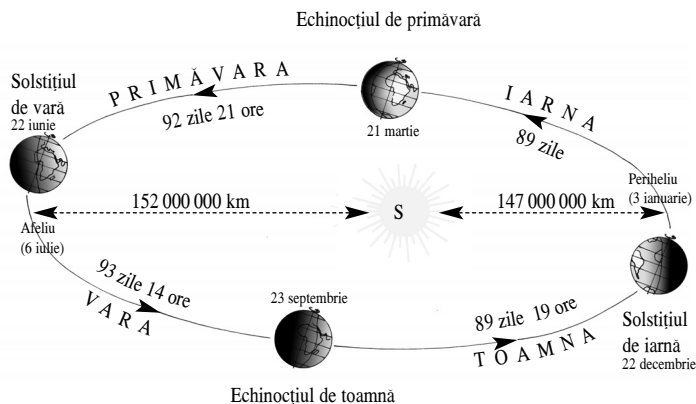
Planeta noastră — Terra — realizează mai multe mișcări în spațiul cosmic, dintre care mai importante sunt mișcarea de rotație și mișcarea de revoluție.

Mișcarea de rotație se realizează în jurul axei sale și durează o zi (24 ore).

■ Precizați care sunt consecințele mișcării de rotație: _____

Mișcarea de revoluție se realizează în jurul Soarelui și durează un an.

■ Urmăriți desenul alăturat și pe baza lui completați tabelul de mai jos.

Anotimpul	Data începerii	Momentul
primăvara	21 III	<i>echinocțiul de primăvară</i>
vara		
toamna		
iarna		

■ Precizați oral care sunt consecințele mișcării de revoluție.

3. REPREZENTAREA SUPRAFETEI PĂMÂNTULUI. GLOBUL GEOGRAFIC ȘI PLANIGLOBUL

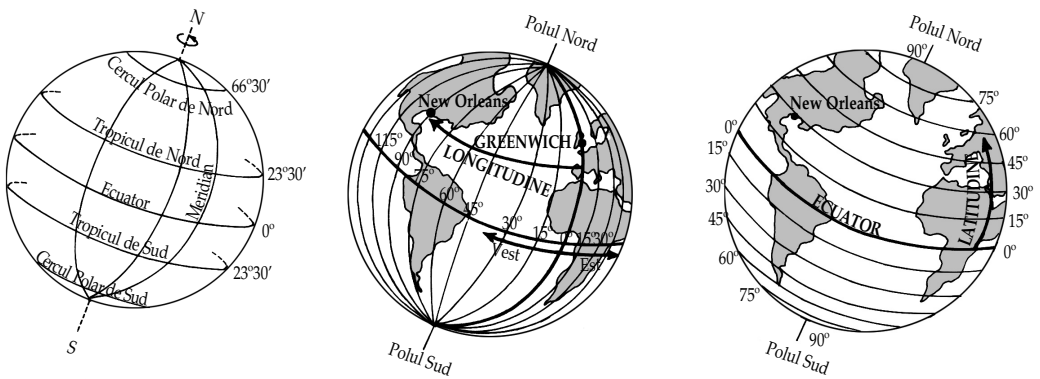
a. Reprezentarea suprafeței Pământului

Pentru reprezentarea și localizarea diferitelor elemente situate pe suprafața Pământului (continente, oceane, orașe ș.a.) au fost trasate pe aceasta anumite linii imaginare.

Principalele linii imaginare sunt **meridianele** și **paralelele**.

Trasarea lor a ținut seama de mai multe elemente, cum ar fi: forma Pământului (aproape sferică), înclinarea axei, mișcarea de rotație și momentele mișcării de revoluție. Din combinarea acestor elemente a rezultat trasarea meridianelor și a paralelelor.

Cu ajutorul meridianelor și a paralelelor se poate stabili poziția pe glob a oricărui punct, utilizând coordonatele geografice ale acestuia (longitudinea și latitudinea).

■ Principalele elemente care permit orientarea pe glob, stabilirea poziției geografice a diferitelor puncte și reprezentarea suprafeței terestre sunt redată în desenele de mai sus.

■ Pe baza celor de mai sus și a explicației profesorului, notați ce înțelegeți prin:

✎ poli: _____

✎ axa Pământului: _____

✎ ecuator: _____

 paralele: _____

 meridiane: _____

 emisfere: _____

 latitudine: _____

 longitudine: _____

b. Globul geografic și planiglobul

Globul geografic redă forma reală a Pământului, anumite linii geografice și contururile continentelor.

Planiglobul redă imaginea în plan a acestor elemente.

Trecerea elementelor de bază de pe suprafața sferică a globului geografic pe suprafața plană a planiglobului se face cu anumite deosebiri și deformări.

Elementele principale ale reprezentării în plan, sub forma unui **planiglob**, sunt redată în imaginea alăturată.

